

U proteklih godinu i po dana, od kada su primili vest da će u blizini njihove administrativne granice biti izgrađena hidroelektrana Pocemit, sa 25 metara visokom i 200 metara dugom branom, stanovnici Kuta voema su zabrinuti.

Ministarstvo za infrastrukturu i energetiku u aprilu 2016. prihvatilo je ponudu turskog konzorcijuma Kovlu Energy da izgradi drugu hidroelektranu na reci Vjosa, nakon HE Kalivaci, na kojoj su već godinama radovi nisu dovršeni.

Koncesioni ugovor objavljen je u Službenom glasniku u decembru 2016. Ukupna vrednost investicije procenjena je na 110 miliona evra.

Iza ovog projekta ostaće ne samo poplavljeni grobovi predaka, već i poljoprivredno zemljište 3.500 stanovnika Kuta i okolnih mesta.

Lavdoš Merkaj, stanovnik Kuta, ima dva hektara zemlje na kojoj sadi lucerku, voće, masline i pšenicu i od toga izdržava porodicu. On navodi da plavljenje zemljišta za njih znači kraj života.

„Neće nam ostati ništa od čega možemo da se prehranimo. Izgradnja hidroelektrane Pocemit je naš kraj“, kaže Merkaj.

Romina Mustafaraj, upravnik administrativne jedinice Kut, ističe da 95% stanovništva ovog kraja živi od poljoprivrede i stočarstva, i da se izgradnjom hidroelektrane njihova budućnost dovodi u pitanje.

Stanovnici Kuta nisu jedini pogođeni izgradnjom hidroelektrane. Njena izgradnja izazvala bi poplave zemljišta njihovih suseda u opštini Selenica.

Gradonačelnik Selenice Perparim Šametaj kaže da će, prema proceni, više od 70% poljoprivrednog zemljišta u sedam sela biti zauvek poplavljeno.

Više od 3.000 ljudi u ovoj opštini izgubiće jedinu mogućnost da ostvare prihode za izdržavanje.

„Ja ne znam gde će ovi ljudi otići i kako će živeti. Niko nije razmišljao o ovom ekonomskom aspektu projekta i drami koja će dovesti do raseljavanja“, naglašava Šametaj.

Ukupno, oko 8.500 stanovnika će trajno ostati bez sredstava za izdržavanje i više od 2.500 bez zemlje koja će biti poplavljena nakon izgradnje hidroelektrane.

Borba za zaustavljanje hidroelektrane se nastavlja

Stanovnici ugroženog područja primili su 2. maja 2017. dugo očekivanu vest da je Upravni sud odlučio da zabrani radove na HE Pocemit.

Centar za zaštitu prirodnih ekosistema u Albaniji, EcoAlbania, bio je zadužen za informisanje javnosti o posledicama ovog projekta, iniciranje i uspešno vođenje sudskog postupka.

U oktobru 2016. ova organizacija dobila je podršku u vidu jednogodišnjeg granta od LevizAlbania, projekta koji finansira Švajcarska kancelarija za razvoj i saradnju, a sprovede

ga tri organizacije - Fondacija za otvoreno društvo u Albaniji, Partneri Albanije za promenu i razvoj i Ko-plan.

EcoAlbania se priključila tužbi koju je podnelo 38 stanovnika pogođenog područja i dve međunarodne ekološke organizacije - Rivervoč i EuroNatur.

Glavni argument stanovnika i civilnog društva, prihvaćen na sudu, jeste da se odluka agencija i Ministarstva o HE Pocemit smatra nevažećom, jer nisu održane konsultacije sa pogođenim stanovništvom.

Stanovnici Kuta i dalje ne zaboravljaju šok koji su doživeli kada su obavešteni o odluci o izgradnji hidroelektrane, i kada su preuzeli falsifikovana dokumenta u vezi sa njihovim prisustvom na konsultativnim sastancima.

Romina Mustafaraj naglašava da je EcoAlbania imala važnu ulogu u podizanju svesti stanovnika i jedinica lokalne samouprave, koji su bili u potpunom neznanju kada je reč o planovima Vlade.

Ona kaže da Vlada nije poslala lokalnoj zajednici ni jedno pismo u prethodnih godinu dana u vezi sa ovom odlukom. Isto potvrđuje i gradonačelnik Selenice.

Odluka suda, međutim, predstavlja samo jednu dobijenu bitku na dugom putu. Ministarstvo energetike uložilo je žalbu na odluku Upravnog suda, uz argument da je prvostepeni sud poništio građevinsku dozvolu iz proceduralnih razloga.

Frančeska de Čatel, direktorka Rivolv voter, organizacije sa sedištem u Briselu, naglašava da se naponi za sprečavanje izgradnje brane na reci Vjosa moraju nastaviti.

Prema njenim rečima, Vjosa je integrisani ekosistem, i izgradnja brane na jednom delu ima potencijal da utiče na čitavu floru i faunu reke.

„Sud je odlučio o jednom pitanju, ali ne o principu izgradnje brana na reci Vjosa, što znači da mogu da uslede drugi projekti na reci, uključujući Pocemit. Važno je podići svest o vrednostima Vjose kao divlje reke za Albaniju i na međunarodnom nivou“, kaže de Čatel.

Stanovnici ovog područja odlučni su da ne dozvole izgradnju hidroelektrane, upozoravajući da će uslediti demokratski protesti.

Guri Islamaj, 69-godišnji stanovnik Kuta, navodi da je dolina Vjose ne samo jedna od najlepših u zemlji, već i najprosperitetnijih, pružajući ljudima uslove za dostojanstven život. Olsi Nika sitiče da organizacija na čijem je čelu, EcoAlbania, nikada neće odustati od pružanja pomoći stanovnicima ovog područja.

„Podržaćemo svaku demokratsku akciju stanovništva, i korišćićemo sve pravne forme da sačuvamo poslednju divlju reku u Evropi“, naglašava Nika.

Turizam u zamenu za hidroelektranu

Ministarstvo energetike takođe je odlučno da nastavi svoje projekte izgradnje dve

hidroelektrane na reci Vjosa. Predstavnik Ministarstva rekao je medijima da Albanije svake godine ima deficit od 30 do 40% ukupne potražnje za električnom energijom i da ima obavezu da nastavi projekte HE Kalivaci i Pocemit.

Prema njegovim rečima, projekti vetra i sunčeve energije su skupi, i podsticaji za ovu vrstu energije povećavaju cenu struje.

Frančeska de Čatel ističe da Albanija može u velikoj meri imati korist od energije sunca i vetra, u uslovima u kojima klimatske promene više ne garantuje redovne padavine.

Prema njenim rečima, Vjosa se može iskoristiti za razvoj turizma i oblast uzvodno od Kalivaci trebala bi biti proglašena Nacionalnim parkom.

Luis Seiler, dopisnik za Balkan francuske agencije Kurier des Balkans, kaže da su energetske projekti na Vjosi korisni samo kratkoročno i da ne obezbeđuju poboljšanje uslova za život u Albaniji.

„Ako se grade brane, biće uništen snažan turistički potencijal ovog područja i samim tim prilika za dobru zaradu stanovnika doline. Vjosa bez brane ima priliku da se uključi u prirodno evropsko nasleđe“, kaže Sieler.

Simon Batisti, američki arhitekta i predavač u Albaniji, objašnjava da je Vjosa velika prilika da Vlada preusmeri razvoj prema turizmu.

Pozivajući se na nedavnu prognozu Svetske banke, turizam ima potencijal da otvori 200.000 radnih mesta u Albaniji do 2025. godine, a prema njegovim rečima to je šansa koju Albanija ne sme da propusti.

„Albanija ima potencijal da bude prirodni lider u razvoju ruralnog turizma u narednih 10 godina, i to može početi sa održavanjem doline Vjose netaknutom“, kaže Batisti.

Stanovnici koji žive oko reke takođe nastoje da razvijaju turizam i poljoprivredu, i veruje da će im to doneti bolju budućnost.